

Eğlenceli Tarih

152

KORKUSUZ LİDERLER

TARİH YAZAN KOMUTANLAR

TARİH

YAZMAK

BİZİM

İŞİMİZ

NURLAN NAZLI KAYA

Eğlenceli
Bilgi

TÜRK TARİHİNE DAMGA VURAN LİDER: ALP ER TUNGA

Kalplerde Yaşar Bazı Kahraman

Milatta Önce 4. ya da 3. yüzyıllarda yaşadığı sanılan Al Er Tunga, Türklere ait rivayetlerde ve hikâyelerde saygıyla anılmış bir Türk büyüğüdür. Yani Alp Er Tunga'nın yaşadığına dair elimizde hikâyelerden başka resmî bir kanıt olmasa da kendisinin Türk tarihine damgasını vurduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki Türk sözlü edebiyatının günümüze ulaşan en eski ağıtı onun için yakılmış ve birçok büyük Türk devleti kendi soyunu Alp Er Tunga'nın soyuna dayandırmıştı. Yani kendisinin bir nüfus kağıdı yoktur ama buna rağmen gönüllere taht kurmuştur. Gerçek kahramanlara pasaport sorulmaz öyle değil mi?

"Alp Er Tunga" bir unvan

Cesaret, güç, adalet, yiğitlik gibi çok önemli erdemlerle birlikte anılan Alp Er Tunga'nın gerçek adı bilinmiyor. *Alp Er Tunga* ona verilmiş bir unvandı. Alp Er, yine neredeyse tüm Türk devletleri tarafından kullanılan *yiğit*, *cesur kişi* anlamına gelir. Tunga ise *pars gibi yırtıcı bir hayvanı* ifade

eder. Eskiden cesur Türk erkekleri yırtıcı ve güçlü bir hayvan ismiyle anılırlardı. Al Er Tunga da *pars* hayvanıyla özdeşleşmiştir.

Resimlere Dikkat!

İşte bu unvanlardan dolayı Al Er Tunga, resimlerde hep sağında ve solunda yer alan iki yırtıcı hayvan ve bir tunga postu giyilmiş hâlde resmedilmiştir. Ayrıca yine eski

Türklerde düşmana korku vermek için alpler, *yırtıcı hayvan postları* giyerlerdi. Bu nedenle savaşlarda en önde boy gösteren Al Er Tunga'nın da 'Tunga' postu giyerek savaşlara katıldığı sanılıyor. Bazı Alperlere bu tunga kombini çok yakışıyor.

Alp Er Tunga, İnan Edebiyatında!

Ayrıca Alp Er Tunga'yı, İnanlılar *Efrasiyab* ismiyle anırlar. İnan edebiyatının en önemli yapıtlarından biri olan Şahname'de, Er Tunga, Efrasiyab adıyla anılarak büyük fetihleri anlatılmıştır. Şahname'ye göre Efrasiyab, İnan'ın en büyük düşmanıdır.

Her Şanlı Hikâyenin Bir Sonu Vardır

Tarihçilere göre Alp Er Tunga, İskitlerin efsanevi beylerinden ya da ordu komutanlarından biridir. Yüreği ve bileği güçle, cesaretle doludur. Bu yüzden hem kendi dönemindeki insanlara hem de kendisinden sonra gelen toplumlara ilham olmuştur. Etrafındaki ülkeleri bir bir fethetmiştir. Hayatı, ülkesi için mücadele etmekle geçmiştir. Özellikle İran-Pers toplumuyla sürekli bir savaş ve rekabet hâindedir. Bütün yaşamı mücadele içinde geçen Alp Er Tunga'nın sonunu da bu mücadele getirmiştir. Alp Er Tunga bir barış yemeği için Farslılar tarafından çağrılmış ve yemekte zehirlenmiştir.

Ama Efsaneler Ölümsüzdür

Al Er Tunga, zalime boyun eğmemiş, kendi milletini hiçbir topluma ezdirmemiştir. Bu yüzden de öldüğünde adına ağıtlar yakılmış, Tunga'nın cesareti dilden dile dolaşarak günümüze kadar ulaşmıştır. Büyük Türk bilgini Yusuf Has Hacip, *Kutadgu Bilig* isimli çok değerli eserinde bu efsanevi Türk büyüğü için şunları yazmıştır:

"Eğer dikkat edersen, görürsün ki, dünya beyleri arasında en iyileri Türk beyleridir. Bu Türk beyleri arasında adı meşhur ve ikbali ayan-beyan olanı tonga alp-er idi. O yüksek bilgiye ve çok faziletlere sahip idi; bilgili, anlayışlı ve halkın seçkini idi. Ne seçkin, ne yüksek, ne yiğit adam idi; zaten alemde ferasetli insan bu dünyaya hâkim olur. İranlılar ona Efrasiyab derler; bu Efrasiyab akınlı salıp, ülkeler fethetmiştir. Dünyaya hakim olmak ve onu idare etmek için pek çok fazilet, akıl ve bilgi lazımdır. İranlılar bunu kitaba geçirmişlerdir; kitapta olmasa idi onu kim tanırdı? Cesur ve yiğit er çok yerinde söylemiş; cesur insan sıkı düğümler çözer. Bu cihanda hakim olmak için bin türlü fazilet gerek; yaban eşeğini alt etmek için aslan olmak gerek."

Edebiyat Eserlerinin Göz Bebeği

Resmî ve kayıtlı tarihin hiç bahsetmediği Alp Er Tunga'nın ismine şu edebî kaynaklarda rastlanmıştır: Orhun Yazıtları, Kutadgu Bilig, Dîvânu Lugâti't-Türk, Şecere-i Terakime ve Şahname.

HAVALI BİLGİ SEPETİ

Alp Er Tunga için yazılan ünlü ağıt, Türk sözlü edebiyatından günümüze ulaşan en eski eserdir. Bu ağıtta; Al Er Tunga'nın yaptığı kahramanlıklardan ve onun ölümüyle halkın nasıl sahipsiz kaldığından bahsedilir. Eski Türkler ağıtlara sagu adını vermişlerdir. O nedenle Alp Er Tunga ağıtı, Alp Er Tunga sagusu olarak da geçer.